Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tiende Afdeling)

28. april 2022*

»Præjudiciel forelæggelse – intellektuelle ejendomsrettigheder – direktiv 2004/48/EF – artikel 14 – begreberne »sagsomkostninger« og »andre udgifter« – advarselsskrivelse med henblik på udenretligt at sikre håndhævelsen af en intellektuel ejendomsrettighed – advokatudgifter – kvalificering – national lovgivning, der under visse betingelser begrænser størrelsen af de udgifter, der kan kræves godtgjort«

I sag C-559/20,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Landgericht Saarbrücken (den regionale ret i første instans i Saarbrücken, Tyskland) ved afgørelse af 6. oktober 2020, indgået til Domstolen den 26. oktober 2020, i sagen

Koch Media GmbH

mod

FU,

har

DOMSTOLEN (Tiende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, I. Jarukaitis, og dommerne M. Ilešič (refererende dommer) og D. Gratsias,

generaladvokat: M. Campos Sánchez-Bordona,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

– Koch Media GmbH ved Rechtsanwalt A. Nourbakhsch,

– den tyske regering ved J. Möller, M. Hellmann og U. Bartl, som befuldmægtigede,

– Europa-Kommissionen ved G. Braun, T. Scharf og S.L. Kalėda, som befuldmægtigede,

* Processprog: tysk.

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 11. november 2021,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 14 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/48/EF af 29. april 2004 om håndhævelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder (EUT 2004, L 157, s. 45, berigtiget i EUT 2004, L 195, s. 16).

2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Koch Media GmbH og FU vedrørende et krav om godtgørelse af advokatudgifter, som Koch Media har afholdt for at sikre håndhævelsen af selskabets rettigheder i form af en advarselsskrivelse rettet til FU forud for anlæggelsen af et søgsmål.

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 2004/48

3 10., 14. og 17. betragtning til direktiv 2004/48 har følgende ordlyd:

»(10) Formålet med dette direktiv er indbyrdes at tilnærme lovgivningerne med henblik på at sikre et højt, ækvivalent og ensartet beskyttelsesniveau i det indre marked.

[…]

(14) Foranstaltningerne i artikel 6, stk. 2, artikel 8, stk. 1, og artikel 9, stk. 2, skal kun være obligatoriske i forbindelse med handlinger, der udføres i kommerciel målestok. Dette berører ikke medlemsstaternes mulighed for at anvende foranstaltningerne også i forbindelse med andre handlinger. Handlinger, der udføres i kommerciel målestok, er handlinger, der udføres med henblik på direkte eller indirekte økonomisk eller kommerciel gevinst; dette udelukker normalt handlinger, der udføres af slutforbrugerne, når de handler i god tro.

[…]

(17) De foranstaltninger, procedurer og retsmidler, der fastlægges i dette direktiv, bør i hvert enkelt tilfælde fastsættes på en sådan måde, at der tages behørigt hensyn til det pågældende tilfældes specifikke karakteristika, herunder de særlige egenskaber ved den enkelte intellektuelle ejendomsret, og, når det er relevant, til krænkelsens forsætlige eller ikke-forsætlige karakter.«

4 Dette direktivs artikel 1, der har overskriften »Genstand«, har følgende ordlyd:

»Dette direktiv vedrører de foranstaltninger, procedurer og retsmidler, der er nødvendige for at sikre håndhævelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder. I dette direktiv omfatter udtrykket »intellektuelle ejendomsrettigheder« også industrielle ejendomsrettigheder.«

5 Nævnte direktivs artikel 2 med overskriften »Anvendelsesområde« fastsætter i stk. 1:

»Med forbehold af de midler, der er indført eller kan indføres i fællesskabslovgivningen eller i medlemsstaternes lovgivninger, for så vidt disse midler er gunstigere for rettighedshaverne, finder de i dette direktiv fastsatte foranstaltninger, procedurer og retsmidler anvendelse i overensstemmelse med artikel 3 på enhver krænkelse af intellektuelle ejendomsrettigheder som fastsat i fællesskabsretten og/eller den pågældende medlemsstats nationale ret.«

6 Samme direktivs kapitel II indeholder direktivets artikel 3-15 vedrørende de foranstaltninger, procedurer og retsmidler, der er reguleret ved direktiv 2004/48.

7 Artikel 3 i direktiv 2004/48 med overskriften »Almindelige bestemmelser« bestemmer:

»1. Medlemsstaterne fastsætter de foranstaltninger, procedurer og retsmidler, der er nødvendige for at sikre håndhævelsen af de intellektuelle ejendomsrettigheder, der er omfattet af dette direktiv. Disse foranstaltninger, procedurer og retsmidler skal være fair og rimelige, de må ikke være unødigt komplicerede eller udgiftskrævende, og de må ikke indebære urimelige frister eller medføre ugrundede forsinkelser.

2. Foranstaltningerne og retsmidlerne skal ligeledes være effektive, stå i et rimeligt forhold til krænkelsen og have afskrækkende virkning, og de skal anvendes på en sådan måde, at der ikke opstår hindringer for lovlig samhandel, og at der ydes garanti mod misbrug af dem.«

8 Dette direktivs artikel 13 med overskriften »Erstatning« har følgende ordlyd:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at de kompetente retslige myndigheder på begæring af den forurettede pålægger den krænkende part, der vidste eller med rimelighed burde vide, at hans aktiviteter medførte en sådan krænkelse, at betale rettighedshaveren en erstatning, der står i rimeligt forhold til det tab, denne har lidt som følge af krænkelsen.

Når de retslige myndigheder fastsætter erstatningen

a) skal de tage hensyn til alle relevante aspekter, såsom negative økonomiske konsekvenser, herunder tabt fortjeneste, som den forurettede har lidt, den krænkende parts uberettigede fortjeneste, og, når det er hensigtsmæssigt, andre elementer end de økonomiske, f.eks. den ikke-økonomiske skade, rettighedshaveren har lidt som følge af krænkelsen

b) eller de kan, som et alternativ til litra a), når det er hensigtsmæssigt, fastsætte erstatningen til et fast beløb på grundlag af elementer, der som minimum svarer til størrelsen af de gebyrer eller afgifter, som den krænkende part skulle have betalt, hvis han havde anmodet om tilladelse til at anvende den pågældende intellektuelle ejendomsrettighed.

2. I sager, hvor den [krænkende] part har krænket intellektuelle ejendomsrettigheder uden at vide det eller uden at have rimelig grund til at vide det, kan medlemsstaterne bestemme, at de

retslige myndigheder kan træffe beslutning om tilbagebetaling af et overskud eller om betaling af en erstatning, der kan være fastsat på forhånd.«

9 Direktivets artikel 14 med overskriften »Sagsomkostninger« bestemmer:

»Medlemsstaterne sikrer, at rimelige og forholdsmæssigt afpassede sagsomkostninger og andre udgifter, som den part, der har vundet sagen, har afholdt, som generel regel bæres af den part, der har tabt sagen, medmindre billighedshensyn taler imod dette.«

Direktiv 2001/29/EF

10 Artikel 1 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet (EFT 2001, L 167, s. 10) med overskriften »Anvendelsesområde« fastsætter i stk. 2:

»[…] [D]ette direktiv [berører] ikke de gældende fællesskabsbestemmelser om:

a) retlig beskyttelse af edb-programmer

[…]«

11 Dette direktivs artikel 8 med overskriften »Sanktioner og retsmidler« bestemmer i stk. 2:

»Hver medlemsstat træffer de foranstaltninger, der er nødvendige for at sikre, at rettighedshavere, hvis interesser påvirkes af en krænkelse på dens område, kan anlægge erstatningssøgsmål og/eller kræve nedlagt forbud og i givet fald kræve beslaglæggelse af det materiale, der ligger til grund for krænkelsen, samt de i artikel 6, stk. 2, nævnte anordninger, produkter eller komponenter.«

Direktiv 2009/24/EF

12 Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/24/EF af 23. april 2009 om retlig beskyttelse af edb-programmer (EUT 2009, L 111, s. 16) kodificerede og ophævede Rådets direktiv 91/250/EØF af 14. maj 1991 om retlig beskyttelse af edb-programmer (EFT 1991, L 122, s. 42).

13 Artikel 1 i direktiv 2009/24 med overskriften »Beskyttelsens genstand« bestemmer i stk. 1:

»I henhold til bestemmelserne i dette direktiv skal medlemsstaterne give edb-programmer ophavsretlig beskyttelse som litterære værker efter [Bernerkonventionen til værn for litterære og kunstneriske værker, undertegnet i Bern den 9. september 1886 (Parisakten af 24.7.1971), som affattet efter ændringen af 28. september 1979]. I dette direktiv omfatter udtrykket »edb-program« forberedende designmateriale hertil.«

14 Dette direktivs artikel 7 med overskriften »Særlige beskyttelsesforanstaltninger« fastsætter i stk. 1:

»Uden at det berører artikel 4, 5 og 6, træffer medlemsstaterne i overensstemmelse med deres nationale lovgivning passende foranstaltninger over for en person, som foretager en af de følgende handlinger:

a) enhver form for omsætning af en kopi af et edb-program, når den pågældende ved eller har grund til at tro, at det er en ulovlig kopi

[…]«

Tysk ret

15 § 97a i Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz (lov om ophavsret og beslægtede rettigheder) af 9. september 1965 (BGBl. 1965 I, s. 1273) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »UrhG«), med overskriften »Advarselsskrivelse« har følgende ordlyd:

»1) Inden der anlægges søgsmål, skal den krænkede part fremsende en advarselsskrivelse til den krænkende part med krav om at bringe forholdet til ophør og give den pågældende mulighed for at bilægge tvisten ved at afgive erklæring om en undladelsesforpligtelse, der udløser en passende konventionalbod i tilfælde af overtrædelse.

2) Advarselsskrivelsen skal på en klar og forståelig måde indeholde:

1. en angivelse af navnet eller selskabsnavnet på den forurettede, såfremt det ikke er den forurettede selv, men en repræsentant herfor, som er afsender af advarselsskrivelsen

2. en nøjagtig beskrivelse af den begåede krænkelse af en rettighed

3. en detaljeret beregning af betalingskravene, alt afhængig af, om der er tale om en erstatning eller en godtgørelse af udgifter, og

4. i tilfælde af, at der kræves en erklæring om forpligtelse til at undlade at udøve en bestemt adfærd, en angivelse af, i hvilken grad den foreslåede forpligtelse rækker videre end den krænkelse, der er genstand for advarselsskrivelsen.

En advarselsskrivelse, der ikke opfylder første punktum, har ingen retsvirkning.

3) Såfremt advarselsskrivelsen er berettiget og i overensstemmelse med stk. 2, første punktum, punkt 1-4, kan der kræves godtgørelse af de nødvendige udgifter. Med hensyn til anvendelsen af en advokats tjenester er godtgørelsen af nødvendige udgifter – for så vidt angår advokatsalærer – begrænset til et beløb svarende til en sagsværdi på 1 000 EUR i forbindelse med et søgsmål vedrørende forbud og ophør, såfremt den person, mod hvem kravet rejses:

1. er en fysisk person, som ikke anvender værker, der er beskyttede i henhold til nærværende lov, eller andre ved nærværende lov beskyttede genstande i forbindelse med sin erhvervsmæssige eller selvstændige erhvervsmæssige virksomhed, og

2. ikke allerede er forpligtet til at undlade at udøve bestemte former for adfærd som følge af en kontraktmæssig rettighed hos den person, der er afsender af advarselsskrivelsen, eller på grundlag af en endelig retsafgørelse eller et fogedforbud.

Den i andet punktum angivne værdi finder ligeledes anvendelse, såfremt der på samme tid påberåbes en ret til at nedlægge forbud og en ret til at kræve undladelse. Andet punktum finder ikke anvendelse, såfremt den pågældende værdi er urimelig under det konkrete tilfældes særlige omstændigheder.

[…]«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

16 Koch Media er indehaver af de intellektuelle ejendomsrettigheder vedrørende computerspillet »This War of Mine« for så vidt angår Forbundsrepublikken Tysklands område. Der er tale om et computerspil, som blev bragt i omsætning i november 2014, og som ifølge oplysningerne fra Koch Media modtog den tyske computerspilspris. Ifølge forelæggelsesafgørelsen lå salgsprisen for værket på det pågældende marked på beløb, der var højere end 30 EUR, i de første måneder efter spillets offentliggørelse.

17 Da Koch Media var af den opfattelse, at FU, der er en fysisk person, ved at stille dette computerspil til rådighed for offentligheden via sin internetforbindelse til download på en fildelingsplatform inden for rammerne af et *peer-to-peer*-netværk, havde begået flere krænkelser af selskabets intellektuelle ejendomsrettigheder, gav det et advokatkontor fuldmagt til at sikre håndhævelsen af dets rettigheder, bl.a. ved at fremsende en advarselsskrivelse til FU med krav om at ophøre med sine handlinger i overensstemmelse med UrhG's § 97a.

18 Ved skrivelse af 9. april 2015 foreslog Koch Medias advokater FU en mindelig løsning og anmodede denne om at forpligte sig til at ophøre med at stille dette computerspil til rådighed for almenheden til download på en fildelingsplatform og betale erstatning, idet der ellers ville blive pålagt en konventionalbod.

19 Da FU ikke accepterede dette tilbud for så vidt angår betalingen af erstatning, men udelukkende med hensyn til forpligtelsen til at ophøre med sine handlinger, anlagde Koch Media et erstatningssøgsmål ved Amtsgericht Saarbrücken (byretten i Saarbrücken, Tyskland). Denne byret gav ved dom af 29. januar 2020 Koch Media medhold i søgsmålet og fastslog, at FU mellem den 26. og den 28. november 2014 ved hjælp af sin internetforbindelse havde stillet det omhandlede computerspil til rådighed til download på en fildelingsplatform mindst 13 gange. Den nævnte byret pålagde endvidere FU at betale sagsomkostningerne, herunder et beløb på 124 EUR med tillæg af renter, til dækning af de advokatudgifter, som Koch Media havde afholdt for at gøre sin ret til at kræve undladelse gældende i form af en advarselsskrivelse.

20 Da Koch Media bl.a. var af den opfattelse, at selskabet kunne kræve godtgørelse for alle disse advokatudgifter, der opstod forud for retssagen, som i det foreliggende tilfælde udgjorde 984,60 EUR, hvilket svarer til en sagsværdi på 20 000 EUR, iværksatte selskabet appel til prøvelse af denne afgørelse ved den forelæggende ret, Landgericht Saarbrücken (den regionale ret i første instans i Saarbrücken, Tyskland).

21 Den forelæggende ret har anført, at godtgørelsen af advokatudgifter, der er afholdt i forbindelse med den administrative fase af en tvist om beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder i forbindelse med udøvelsen af retten til at kræve undladelse, i tysk ret er reguleret i UrhG's § 97a. Ifølge denne bestemmelse kan indehaveren af ophavsretten, som er blevet krænket, i princippet få godtgjort de »nødvendige udgifter«. I denne forbindelse fremgår det for det første af UrhG's § 97a, stk. 3, andet punktum, at den tyske lovgiver i princippet har fastsat et loft for sagens værdi på 1 000 EUR for det beløb, der skal godtgøres af fysiske personer, hvilket betyder, at en væsentlig del af advokatudgifterne fortsat vil skulle bæres af indehaveren af de intellektuelle ejendomsrettigheder. For det andet følger det af UrhG's § 97a, stk. 3, fjerde punktum, at den kompetente domstol undtagelsesvis kan se bort fra dette loft i tilfælde af »urimelighed«. Det fremgår derimod af praksis fra Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland), at når en indehaver af rettigheder vedrørende aktuelle film, musik eller DVD'er gør sin ret til at kræve undladelse gældende, vil sagsværdien under alle omstændigheder beløbe sig til mere end 10 000 EUR.

22 I denne sammenhæng ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst for det første, om de advokatudgifter, der er forbundet med en advarselsskrivelse, som den, der er omhandlet i den sag, som verserer for denne ret, er omfattet af »sagsomkostninger« eller »andre udgifter« som nævnt i artikel 14 i direktiv 2004/48 eller af »erstatning«, der er nævnt i dette direktivs artikel 13, medmindre disse slet ikke er omfattet af dette direktiv.

23 Ifølge den forelæggende ret har den advarselsskrivelse, der er omhandlet i UrhG's § 97a, et dobbelt formål, nemlig dels at undgå en retssag ved at bilægge tvisten i mindelighed mellem parterne, dels i tilfælde af en retssag at beskytte indehaveren af den intellektuelle ejendomsret mod risikoen for at blive tilpligtet at betale sagsomkostningerne, såfremt vedkommende anlægger et søgsmål med påstand om nedlæggelse af forbud uden at have fremsendt en forudgående advarselsskrivelse, men hvor sagsøgte straks anerkender, at påstanden er begrundet.

24 For det andet ønsker den forelæggende ret oplyst, om de relevante direktiver, henset til den lære, der kan udledes af dom af 28. juli 2016, United Video Properties (C-57/15, EU:C:2016:611), skal fortolkes således, at udgifter til en advarselsskrivelse i princippet ligeledes skal godtgøres fuldt ud, når krænkelsen af de intellektuelle ejendomsrettigheder er begået af fysiske personer, der ikke har nogen erhvervsmæssig eller forretningsmæssig interesse, og om visse faktorer kan føre til, at kun en minimal del af disse udgifter godtgøres. I bekræftende fald ønsker den forelæggende ret oplyst, hvilke udgifter der i så fald skal godtgøres.

25 For det tredje skal de advokatudgifter, som den part, der har vundet sagen, har afholdt, i henhold til artikel 14 i direktiv 2004/48, som generel regel bæres af den part, der har tabt sagen, medmindre billighedshensyn taler imod dette. UrhG's § 97a, stk. 3, fjerde punktum, har imidlertid vendt om på forholdet mellem denne regel og undtagelsen hertil. Ifølge denne bestemmelse finder loftet på 1 000 EUR vedrørende den sagsværdi, der finder anvendelse ved fastsættelsen af sagsomkostningerne, således ikke kun anvendelse i det særlige tilfælde, hvor denne værdi er urimelig, henset til omstændighederne i den konkrete sag.

26 Som konklusion har den forelæggende ret præciseret, at anmodningen om præjudiciel afgørelse indgår i en lang række tvister, der verserer for denne, hvis afgørelse for så vidt angår godtgørelsen af advokatudgifter, som hidrører fra den administrative fase af en tvist om beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder, afhænger af fortolkningen af EU-retten, idet tysk retspraksis i denne henseende er meget divergerende.

27 På denne baggrund har Landgericht Saarbrücken (den regionale ret i første instans i Saarbrücken) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) a) Skal artikel 14 i direktiv [2004/48] fortolkes således, at reglen omfatter nødvendige advokatudgifter som »sagsomkostninger« eller som »[andre] udgifter«, som en indehaver af intellektuelle ejendomsrettigheder som omhandlet i artikel 2 i direktiv 2004/48 afholder ved, at han udenretligt rejser krav om undladelse ved hjælp af en advarselsskrivelse mod en person, der har tilsidesat disse rettigheder?

b) Såfremt [det første spørgsmål, litra a),] besvares benægtende: Skal artikel 13 i direktiv [2004/48] fortolkes således, at den i [det første spørgsmål, litra a),] nævnte regel omfatter advokatudgifter som erstatningsberettigede?

2) a) Skal EU-retten, især under hensyntagen til

– artikel 3, 13 og 14 i direktiv [2004/48]

– artikel 8 i direktiv [2001/29] og

– artikel 7 i direktiv [2009/24]

fortolkes således, at en indehaver af intellektuelle ejendomsrettigheder som omhandlet i artikel 2 i direktiv [2004/48] principielt har krav på erstatning for de samlede i [det første spørgsmål, litra a),] nævnte advokatudgifter, i hvert fald for en rimelig og væsentlig del heraf, selv om

– den af en fysisk person foretagne krænkelse er begået uden for dennes erhvervsmæssige virksomhed og

– en national ordning i dette tilfælde fastlægger, at sådanne udgifter til advokat normalt kun kan erstattes efter en nedsat værdi af kravet?

b) Hvis svaret på [det andet spørgsmål, litra a),] er bekræftende: Skal de [i denne bestemmelse] nævnte EU-retlige bestemmelser fortolkes således, at en undtagelse til det [heri] nævnte princip […], ifølge hvilket rettighedshaveren skal have erstattet de i [det første spørgsmål, litra a),] nævnte advokatudgifter med det fuldstændige beløb, eller i hvert [fald] med en rimelig og væsentlig del heraf, kan komme i betragtning,

idet der tages hensyn til andre faktorer (som f.eks. hvor aktuelt værket er, hvor længe det er tilgængeligt, og om krænkelsen er foretaget af en fysisk person uden for dennes erhvervsmæssige interesser),

selv om [krænkelsen] af intellektuelle ejendomsrettigheder som omhandlet i artikel 2 i direktiv [2004/48] består i fildeling, dvs. i at stille værket til rådighed for almenheden ved, at det tilbydes alle deltagere i en frit tilgængelig peer-to-peer-børs at downloade værket gratis, men uden digital rights management (DRM)?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

28 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 14 i direktiv 2004/48 skal fortolkes således, at de udgifter, som en indehaver af intellektuelle ejendomsrettigheder har afholdt i forbindelse med dennes repræsentation ved en rådgiver med henblik på udenretligt at sikre håndhævelsen af disse rettigheder, såsom udgifter forbundet med en advarselsskrivelse, er omfattet af begrebet »sagsomkostninger« eller »andre udgifter« som omhandlet i denne bestemmelse. Subsidiært ønsker den forelæggende ret oplyst, om sådanne udgifter er omfattet af begrebet »erstatning« som omhandlet i dette direktivs artikel 13.

29 Som det fremgår af tiende betragtning til direktiv 2004/48, er formålet hermed indbyrdes at tilnærme medlemsstaternes lovgivninger vedrørende midlerne til håndhævelse af intellektuel ejendomsret med henblik på at sikre et højt, ækvivalent og ensartet beskyttelsesniveau i det indre marked.

30 Direktiv 2004/48 vedrører herved, og i henhold til artikel 1 heri, alle de foranstaltninger, procedurer og retsmidler, der er nødvendige for at sikre håndhævelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder. Dette direktivs artikel 2, stk. 1, præciserer, at disse foranstaltninger, procedurer og retsmidler finder anvendelse på enhver krænkelse af intellektuelle ejendomsrettigheder som fastsat i EU-retten og/eller den pågældende medlemsstats nationale ret.

31 Bestemmelserne i direktiv 2004/48 tilsigter imidlertid ikke at regulere alle aspekter af de intellektuelle ejendomsrettigheder, men alene dem, der vedrører dels håndhævelsen af disse rettigheder, dels krænkelserne af disse ved at forpligte til etablering af effektive retsmidler, der kan forhindre, standse eller rette op på enhver krænkelse af en eksisterende intellektuel ejendomsret (dom af 16.7.2015, Diageo Brands, C-681/13, EU:C:2015:471, præmis 73 og den deri nævnte retspraksis).

32 I forbindelse med vedtagelsen af dette direktiv valgte EU-lovgiver desuden at foretage en minimumsharmonisering i forhold til håndhævelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder i almindelighed (dom af 9.7.2020, Constantin Film Verleih, C-264/19, EU:C:2020:542, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis).

33 I lighed med det, som generaladvokaten i det væsentlige har anført i punkt 44 i forslaget til afgørelse, skal det ikke desto mindre fastslås, at direktiv 2004/48, henset til dets formål om at sikre et højt beskyttelsesniveau for intellektuel ejendomsret, finder anvendelse på såvel indenretlige som udenretlige procedurer, idet disse to former for procedurer kan vise sig nødvendige for at sikre håndhævelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder.

34 Domstolen har således allerede fastslået, at en særskilt sag, der går forud for erstatningssøgsmålet, såsom en anmodning om oplysninger, hvorved en sagsøger i henhold til artikel 8, stk. 1, litra c), i direktiv 2004/48 anmoder en internetudbyder om oplysninger, der gør det muligt at identificere den pågældendes kunder, netop med henblik på at kunne anlægge sag mod de formodede krænkende parter, opfylder det kriterium, der er fastsat i denne bestemmelse, nemlig at en sådan anmodning er knyttet til »sager om krænkelse af en intellektuel ejendomsrettighed« (jf. i denne retning dom af 17.6.2021, M.I.C.M., C-597/19, EU:C:2021:492, præmis 81 og 82).

35 Eftersom proceduren for en udenretlig advarselsskrivelse udgør en form for mindelig løsning forud for anlæggelsen af et søgsmål i egentlig forstand, kan det ikke antages, at denne procedure ikke er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2004/48.

36 Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt udgifter i forbindelse med en advarselsskrivelse er omfattet af begreberne »sagsomkostninger« eller »andre udgifter« som omhandlet i artikel 14 i direktiv 2004/48 eller begrebet »erstatning« som omhandlet i dette direktivs artikel 13, skal det fastslås, at ordlyden af artikel 14 i direktiv 2004/48 ikke blot omfatter »sagsomkostninger« i ordets egentlige forstand, men ligeledes de »andre udgifter«, der er afholdt af den »part, der har vundet sagen«.

37 Denne bestemmelse tilsigter at styrke beskyttelsesniveauet for intellektuel ejendomsret, ved at det søges undgået, at en forurettet part opgiver at anlægge en retssag med henblik på beskyttelse af sine rettigheder (dom af 16.7.2015, Diageo Brands, C-681/13, EU:C:2015:471, præmis 77 og den deri nævnte retspraksis).

38 Det særlige formål, som forfølges med denne bestemmelse, er i fuld overensstemmelse med det generelle formål, som direktiv 2004/48 tilstræber, nemlig indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivninger med henblik på at sikre et højt, ækvivalent og ensartet niveau for beskyttelse af den intellektuelle ejendomsret. I overensstemmelse med disse formål må den part, der krænker de intellektuelle ejendomsrettigheder, i almindelighed bære alle de økonomiske konsekvenser af sin adfærd (jf. i denne retning dom af 18.10.2011, Realchemie Nederland, C-406/09, EU:C:2011:668, præmis 49).

39 Henset til disse formål og til den brede og generelle formulering af artikel 14 i direktiv 2004/48, der henviser til »den part, der har vundet sagen«, og »den part, der har tabt sagen«, uden hverken at tilføje en præcisering eller fastsætte en begrænsning med hensyn til, hvilken art procedure den ved bestemmelsen fastsatte regel finder anvendelse på, finder denne bestemmelse anvendelse på sagsomkostninger i forbindelse med enhver procedure, der er omfattet af dette direktivs anvendelsesområde (dom af 16.7.2015, Diageo Brands, C-681/13, EU:C:2015:471, præmis 78).

40 En udvidet fortolkning af artikel 14 i direktiv 2004/48, således at denne indebærer, at den part, der har tabt sagen, generelt skal bære de udgifter, der er afholdt af den part, der har vundet sagen, uden at præcisere arten af disse udgifter, risikerer imidlertid at tillægge denne artikel et for bredt anvendelsesområde, hvorved direktivets artikel 13 fratages sin effektive virkning (dom af 28.7.2016, United Video Properties, C-57/15, EU:C:2016:611, præmis 36).

41 Domstolen har derfor i præmis 36 i dom af 28. juli 2016, United Video Properties (C-57/15, EU:C:2016:611), fastslået, at artikel 14 i direktiv 2004/48 skulle fortolkes således, at kun de udgifter, der er direkte og tæt knyttet til den pågældende retssag, henhører under »andre udgifter« som omhandlet i denne bestemmelse.

42 Når det, således som det blev fastslået i dom af 28. juli 2016, United Video Properties (C-57/15, EU:C:2016:611), henset til kendetegnene ved den sag, der gav anledning til denne dom, forholder sig således, at de »andre udgifter« som omhandlet i artikel 14 i direktiv 2004/48 skal opfylde disse kriterier for at kunne kræves godtgjort, gælder dette så meget desto mere for de »sagsomkostninger«, der er omhandlet i denne bestemmelse.

43 Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt udgifter i forbindelse med en advarselsskrivelse, udgør »sagsomkostninger« som omhandlet i artikel 14 i direktiv 2004/48, skal det fastslås, at selv om det er korrekt, at udgifterne i forbindelse med en advarselsskrivelse ikke kan kvalificeres som »sagsomkostninger« som omhandlet i denne bestemmelse, eftersom der endnu ikke verserer en tvist for en domstol, er der intet i direktiv 2004/48, der er til hinder for, at disse udgifter kvalificeres som »andre udgifter«, uanset det forhold, at det på dette tidspunkt endnu ikke er sikkert, at indehaveren af den pågældende intellektuelle ejendomsrettighed senere vil indlede en retssag, eller om den påståede krænkende part vil acceptere vedkommendes forslag til mindelig forligsordning.

44 For så vidt som proceduren for advarselsskrivelse udgør en nødvendig procedure for at sikre håndhævelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder med henblik på at undgå eller endog at træde i stedet for en senere retssag, skal det fastslås, at udgifter i forbindelse med bistand og repræsentation i forbindelse med denne procedure af de samme grunde som dem, der er anført i nærværende doms præmis 32-35, er omfattet af begrebet »andre udgifter« som omhandlet i artikel 14 i direktiv 2004/48.

45 Henset til ovenstående betragtninger skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 14 i direktiv 2004/48 skal fortolkes således, at de udgifter, som en indehaver af intellektuelle ejendomsrettigheder har afholdt i forbindelse med dennes repræsentation ved en rådgiver med henblik på udenretligt at sikre håndhævelsen af disse rettigheder, såsom udgifter forbundet med en advarselsskrivelse, er omfattet af begrebet »sagsomkostninger« eller »andre udgifter« i denne bestemmelses forstand.

Det andet spørgsmål

46 Det bemærkes indledningsvis, at som led i den samarbejdsprocedure mellem de nationale retter og Domstolen, som er indført ved artikel 267 TEUF, tilkommer det Domstolen at give den forelæggende ret et hensigtsmæssigt svar, som sætter denne i stand til at afgøre den tvist, der verserer for den. Ud fra denne synsvinkel påhviler det Domstolen i givet fald at omformulere de spørgsmål, der forelægges den (dom af 21.12.2021, Randstad Italia, C-497/20, EU:C:2021:1037, præmis 42 og den deri nævnte retspraksis).

47 Den forelæggende ret skal med sit andet spørgsmål derfor anses for nærmere bestemt at ønske oplyst, om artikel 14 i direktiv 2004/48 skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en national lovgivning, der fastsætter, at i en situation, hvor krænkelsen af en intellektuel ejendomsrettighed er begået af en fysisk person uden for dennes erhvervsmæssige eller forretningsmæssige virksomhed, skal godtgørelsen af de i denne bestemmelse omhandlede »andre udgifter«, som rettighedshaveren er berettiget til, beregnes efter en fast sats på grundlag af en sagsværdi, der er begrænset ved denne lovgivning, medmindre den nationale retsinstans finder, at anvendelsen af en sådan begrænsning i betragtning af de specifikke karakteristika i den sag, der er indbragt for den, er urimelig. I bekræftende fald ønsker den forelæggende ret ligeledes oplyst, hvilke faktorer den i givet fald skal tage i betragtning ved afgørelsen af, om disse udgifter er rimelige og forholdsmæssigt afpassede som omhandlet i denne artikel 14.

48 For det første kræver artikel 14 i direktiv 2004/48, at rimelige og forholdsmæssigt afpassede sagsomkostninger og andre udgifter, som den part, der har vundet sagen, har afholdt, som generel regel bæres af den part, der har tabt sagen.

49 Dette direktivs artikel 14 pålægger dels medlemsstaterne at sikre godtgørelse af kun »rimelige« sagsomkostninger. Dette krav, der finder anvendelse på såvel »sagsomkostninger« som »andre udgifter« som omhandlet i denne bestemmelse, afspejler den generelle forpligtelse, der er fastsat i artikel 3, stk. 1, i direktiv 2004/48, hvorefter medlemsstaterne bl.a. skal sikre, at de foranstaltninger, procedurer og retsmidler, der er nødvendige for at sikre håndhævelsen af de intellektuelle ejendomsrettigheder, der er omfattet af dette direktiv, ikke er unødigt udgiftskrævende (jf. i denne retning dom af 28.7.2016, United Video Properties, C-57/15, EU:C:2016:611, præmis 24).

50 Domstolen har således fastslået, at en unødigt høj godtgørelse af usædvanligt høje salærer, om hvilke der er indgået aftale mellem den part, der har vundet sagen, og dennes advokat, eller som følge af, at advokaten har præsteret ydelser, der ikke anses for at være nødvendige for at sikre overholdelsen af den pågældende ejendomsret, ikke er rimelige (jf. i denne retning dom af 28.7.2016, United Video Properties, C-57/15, EU:C:2016:611, præmis 25).

51 Dels bestemmer artikel 14 i direktiv 2004/48, at sagsomkostninger og andre udgifter, der skal bæres af den part, der har tabt sagen, skal være »forholdsmæssigt afpassede«.

52 I denne forbindelse har Domstolen fastslået, at spørgsmålet, om disse udgifter er forholdsmæssigt afpassede, ikke kan vurderes uafhængigt af de udgifter, som den part, der har vundet sagen, faktisk har afholdt til advokatbistand, forudsat at disse er »rimelige« som omhandlet i denne doms præmis 49. Selv om kravet om proportionalitet således ikke indebærer, at den part, der har tabt sagen, nødvendigvis skal godtgøre alle de udgifter, som den anden part har afholdt, indebærer det imidlertid, at denne sidstnævnte part har ret til en godtgørelse, der i det mindste udgør en væsentlig og passende del af de rimelige udgifter, der reelt er afholdt af den part, der har vundet sagen (jf. i denne retning dom af 28.7.2016, United Video Properties, C-57/15, EU:C:2016:611, præmis 29).

53 Hvad i øvrigt navnlig angår situationen for en fysisk person, der uden for sin erhvervsmæssige eller forretningsmæssige virksomhed har krænket en intellektuel ejendomsrettighed, bemærkes, således som det fremgår af 14. betragtning til direktiv 2004/48, at betingelsen om, at der skal være tale om krænkelser i kommerciel målestok, kun skal være obligatorisk i forbindelse med foranstaltningerne vedrørende bevismateriale, foranstaltningerne vedrørende retten til information og de foreløbige og retsbevarende foranstaltninger, der er fastsat i dette direktivs kapitel II, idet dette ikke berører medlemsstaternes mulighed for også at anvende disse foranstaltninger i forbindelse med handlinger, der ikke udføres i kommerciel målestok (jf. i denne retning dom af 17.6.2021, M.I.C.M., C-597/19, EU:C:2021:492, præmis 88).

54 Denne betingelse finder ikke anvendelse på »sagsomkostninger« og »andre udgifter« som omhandlet i artikel 14 i direktiv 2004/48. I henhold til denne bestemmelse kan individuelle krænkende parter derfor i princippet blive pålagt at godtgøre en indehaver af intellektuelle ejendomsrettigheder samtlige udgifter, for så vidt som de er rimelige og forholdsmæssigt afpassede (jf. analogt dom 17.6.2021, M.I.C.M., C-597/19, EU:C:2021:492, præmis 89).

55 Domstolen har imidlertid anerkendt, at medlemsstaterne, når de gennemfører den generelle regel, der er fastsat i artikel 14 i direktiv 2004/48, i deres nationale retsorden, kan fastsætte faste satser. Domstolen har imidlertid præciseret, at disse satser skal sikre, at de udgifter, som i henhold til de nationale gennemførelsesbestemmelser kan pålægges den part, der har tabt sagen, er rimelige, og at de maksimumsbeløb, der kan kræves for disse udgifter, heller ikke er for lave i forhold til de

satser, som en advokat normalt anvender på området for intellektuel ejendomsret (jf. i denne retning dom af 28.7.2016, United Video Properties, C-57/15, EU:C:2016:611, præmis 25, 26, 30 og 32).

56 Såfremt krænkeren alene kan idømmes at godtgøre en lille del af de rimelige udgifter til advokat, som den krænkede indehaver af den intellektuelle ejendomsret har måttet afholde, vil den afskrækkende virkning af et krænkelsessøgsmål blive alvorligt svækket, hvilket er i strid med den generelle forpligtelse i artikel 3, stk. 2, i direktiv 2004/48 og med hovedformålet med direktiv 2004/48, der består i at sikre et højt beskyttelsesniveau for den intellektuelle ejendomsret i det indre marked, hvilket formål udtrykkeligt fremgår af tiende betragtning til dette direktiv i overensstemmelse med artikel 17, stk. 2, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (jf. i denne retning dom af 28.7.2016, United Video Properties, C-57/15, EU:C:2016:611, præmis 27).

57 Det tilkommer i øvrigt ligeledes den forelæggende ret at sikre, at den forudsigelige størrelse af de sagsomkostninger, som indehaveren af de intellektuelle ejendomsrettigheder vil kunne tilkendes, ikke er af en sådan karakter, at det afholder vedkommende fra at gøre sine rettigheder gældende ved en retssag, i betragtning af de beløb, som denne stadig skal betale i udenretlige omkostninger, samt i betragtning af disses nytte i forhold til hovedkravet om erstatning (jf. i denne retning dom af 9.6.2016, Hansson, C-481/14, EU:C:2016:419, præmis 63).

58 For det andet fastsætter artikel 14 i direktiv 2004/48 ud over en prøvelse af, om de udgifter, der kan kræves godtgjort, er rimelige og forholdsmæssigt afpassede, at den generelle regel om fordeling af disse udgifter ikke finder anvendelse, hvis billighedshensyn er til hinder for, at den part, der har tabt sagen, pålægges at bære de udgifter, som den part, der har vundet sagen, har afholdt, selv om de er rimelige og forholdsmæssigt afpassede.

59 Domstolen har fastslået, at denne bestemmelse vedrører de nationale regler, der tillader retten undtagelsesvis at fravige denne generelle regel i et særligt tilfælde, hvor anvendelsen af den generelle ordning for sagsomkostninger ville føre til et resultat, der må anses for at være uretfærdigt. Domstolen har imidlertid præciseret, at billighedshensyn i sagens natur ikke kan begrunde en generel og betingelsesløs udelukkelse fra en godtgørelse af udgifter, der overstiger et givet loft (jf. i denne retning dom af 28.7.2016, United Video Properties, C-57/15, EU:C:2016:611, præmis 31).

60 For det tredje bemærkes, at i henhold til artikel 14 i direktiv 2004/48, sammenholdt med 17. betragtning hertil, skal den nationale lovgivning, der gennemfører denne artikel 14, under alle omstændigheder gøre det muligt for den ret, der skal træffe afgørelse om sagsomkostningerne, i hvert enkelt tilfælde at tage hensyn til sidstnævntes specifikke karakteristika.

61 I henhold til disse specifikke karakteristika kan den nationale ret således bl.a. tage hensyn til, hvor aktuelt værket er, hvor længe det er tilgængeligt, og om krænkelsen er foretaget af en fysisk person uden for dennes erhvervsmæssige eller forretningsmæssige virksomhed, samt, således som det fremgår af 17. betragtning til direktiv 2004/48, til de særlige egenskaber ved den pågældende intellektuelle ejendomsret og, eventuelt, til krænkelsens forsætlige eller ikke-forsætlige karakter.

62 I forbindelse med denne hensyntagen til de særlige karakteristika i hvert enkelt tilfælde er det i øvrigt ligeledes nødvendigt, at den forelæggende ret i overensstemmelse med den generelle forpligtelse, der er fastsat i artikel 3 i direktiv 2004/48, kan efterprøve, om en påstand om betaling

af sagsomkostninger vedrørende udgifter til en repræsentant i forbindelse med en advarselsskrivelse bl.a. er fair, rimelig og ikke udgør misbrug (jf. i denne retning dom af 17.6.2021, M.I.C.M., C-597/19, EU:C:2021:492, præmis 93 og 94).

63 Hvad angår den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning, dvs. UrhG's § 97a, fastsætter denne bestemmelse, at de udgifter, der kan kræves godtgjort, nedsættes ved at anvende en maksimal sagsværdi på 1 000 EUR for disse udgifter i tilfælde, hvor den person, til hvem advarselsskrivelsen er rettet, er en fysisk person, der ikke anvender beskyttede værker eller andre beskyttede frembringelser til sine forretningsmæssige eller selvstændige erhvervsmæssige aktiviteter. Denne § 97a fastsætter imidlertid i stk. 3, fjerde punktum, en undtagelse i det tilfælde, hvor værdien er urimelig under det konkrete tilfældes særlige omstændigheder.

64 Artikel 14 i direktiv 2004/48 er ikke til hinder for en sådan lovgivning, for så vidt som den har til formål at sikre, at de udgifter, der skal bæres af den part, der har tabt sagen, er rimelige og forholdsmæssigt afpassede, for så vidt som den giver den ret, der skal træffe afgørelse om sagsomkostningerne, mulighed for i hvert enkelt tilfælde at tage hensyn til dennes specifikke karakteristika.

65 Under disse omstændigheder skal det andet spørgsmål besvares med, at artikel 14 i direktiv 2004/48 skal fortolkes således, at denne bestemmelse ikke er til hinder for en national lovgivning, der fastsætter, at i en situation, hvor en krænkelse af en intellektuel ejendomsrettighed er begået af en fysisk person uden for rammerne for dennes erhvervsmæssige eller forretningsmæssige virksomhed, skal godtgørelsen af de i denne bestemmelse omhandlede »andre udgifter«, som rettighedshaveren er berettiget til, beregnes efter en fast sats på grundlag af en sagsværdi, der er begrænset ved denne lovgivning, medmindre den nationale retsinstans finder, at anvendelsen af en sådan begrænsning i betragtning af de specifikke karakteristika i den sag, der er indbragt for den, er urimelig.

Sagsomkostninger

66 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tiende Afdeling) for ret:

1) **Artikel 14 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/48/EF af 29. april 2004 om håndhævelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder skal fortolkes således, at de udgifter, som en indehaver af intellektuelle ejendomsrettigheder har afholdt i forbindelse med dennes repræsentation ved en rådgiver med henblik på at sikre håndhævelsen af disse rettigheder udenretligt, såsom udgifter forbundet med en advarselsskrivelse, er omfattet af begrebet »sagsomkostninger« eller »andre udgifter« i denne bestemmelses forstand.**

2) **Artikel 14 i direktiv 2004/48 skal fortolkes således, at denne bestemmelse ikke er til hinder for en national lovgivning, der fastsætter, at i en situation, hvor en krænkelse af en intellektuel ejendomsrettighed er begået af en fysisk person uden for rammerne for dennes erhvervsmæssige eller forretningsmæssige virksomhed, skal godtgørelsen af de i**

denne bestemmelse omhandlede »andre udgifter«, som rettighedshaveren er berettiget til, beregnes efter en fast sats på grundlag af en sagsværdi, der er begrænset ved denne lovgivning, medmindre den nationale retsinstans finder, at anvendelsen af en sådan begrænsning i betragtning af de specifikke karakteristika i den sag, der er indbragt for den, er urimelig.

Underskrifter